

Hjejlen

Årgang 23 • Nr. 1
April 2005

Dansk Ornitologisk Forening

Viborg Amt

HJEJLEN årgang 23 • Nr. 1 • April 2005

MEDLEMSBLAD FOR DANSK ORNITOLOGISK FORENING, VIBORG AMT

Ansvarshavende redaktør: Eyvind Lyngsø Jakobsen (EJL) • Østervænget 17
8800 Viborg • 8667 1646 • eyvija@worldonline.dk

Layout: Bettina Thorup • 8800 Viborg

Tryk: A. Søe-Knudsen • 7850 Stoholm

Tegninger: Jens Frimer Andersen

ISSN 0993-9694 - oplag dette nummer: 470 stk.

Bestyrelsen for DOF - Viborg Amt

Formand **Per W. Buchwald** (PWB) • Nørresøvej 18 • 8800 Viborg • 8667 1638
tromwald@post.tele.dk

Næstmand **Jens J. Pedersen** (JJP) • Violvej 3 • 7900 Nykøbing • 9772 0420
vilspeder@webspeed.dk

Kasserer **Ole Kristjansen** (OK) • Svinglen 66 • 8800 Viborg • 8667 3181
oklab@post6.tele.dk

Jan Kristensen (JK) • Gyvelvænget 161 • 7730 Hanstholm • 9796 2456
ozliil@tdcadsl.dk

Martin Kviesgaard (MK) • Vibækvej 32B • 8800 Viborg • 8664 3646
ml.kviesgaard@mail.dk

Susanne Møller • Toften 40 • 8830 Tjele • 8669 0042
smvammen@mobilixnet.dk

Robin Milner (RM) • Wåleshøjen 3 • 8800 Viborg • 8667 5086
robin.milner@sygeplejeskolen.com

Frits Rost (FR) • Baldersvej 18 • 8800 Viborg • 8727 1011
f.rost@mobilixnet.dk

Ole Lilleør (OL) • Baldersvej 19 • 8800 Viborg • 8662 8032
ole.lilleor@get2net.dk

Kontaktpersoner

Revisor: ELJ • Repræsentantskabsmedlemmer: PBW, OK • Suppleant: JK

Kontaktperson i DOFs hovedbestyrelse: OL • Fredningsudvalg: JJP, MK, JK

Ekspeditioner: RM • Møder: MK • Lokalrapport (FUGLE og DYR i Nordjylland): FR

Ringmærkningsgruppe: Niels Odder Jensen, Klitmøller • Grønt Råd: PWB • Suppleant: JJP

Fugleværnsfonden: ELJ, MK

INDHOLD

Hjejen på papir eller i en pdf-fil? . . .	3
Årsberetning 2004	4
Årsregnskab for 2004	9
Aldersbestemmelse af Kongeørn . .	10
Referat fra generalforsamlingen . . .	30
Skønsang hos musvitterne	34
Bidrag og abonnemeter	36
Møder	36
Fældefangst	37
Ture	38

Hjejen på papir eller i en pdf-fil?

På generalforsamlingen i februar blev der fremsat forslag om, at Hjejen i papirudgaven kun skal udsendes til medlemmer, som ikke har adgang til internettet, medens de, der har adgang til internettet, kan "hente bladet ned" i en pdf-fil fra amtets hjemmeside (læs eventuelt referatets pkt. 9 andet sted i bladet). Formålet med denne ændring er at spare udgifter til trykning og porto, som er lokalafdelingens største enkeltudgift.

På denne baggrund ønsker lokalafdelingens bestyrelse og redaktion at få medlemmernes tilkendegivelse herom. I lokalafdelingens bestyrelse og redaktion går vi ud fra, at alle, der ikke har adgang til internet, fortsat er interesseret i at få papirudgaven af HJEJLEN. Derfor er det tilstrækkeligt, at få svar fra dem, der har adgang til internet – fra bopæl eller stedligt bibliotek, og som ikke ønsker at modtage papirudgaven. Svaret kan meddeles ved at sende en email til redaktøren – adresse: eyvijak@worldonline.dk

Efter generalforsamlingen har det vist sig, at de, der ikke længere interesseret i at modtage HJEJLEN i papirudgaven, fordi de kun vil læse den på lokalafdelingens hjemmeside, kan blive udsat for, at en artikel i papirudgaven ikke gengives på lokalafdelingens hjemmeside. Dette er tilfældet med en planlagt større artikel i HJEJLEN 2005, nr. 2, hvor en betingelse for at måtte trykke artiklen er, at den ikke må lægges ud på nettet (på lokalafdelingens hjemmeside). Situationen vil nok kun undtagelsesvist opstå. Men denne omstændighed må nødvendigvis indgå i hver enkelts overvejelse.

Redaktøren

Årsberetning 2004

Naturen og strukturreformen

2004 var på mange områder et særdeles spændende år for DOF-Viborg Amt. På trods af – eller måske snarere på grund af – usikkerheden omkring konsekvenserne af den kommende strukturreform med nye storkommuner og opløsningen af de hidtidige amter til store regioner har der været nok at arbejde med i lokalbestyrelsen. Nogle af de nye tiltag i forbindelse med strukturreformen, såsom at natur- og miljøbeskyttelsen tilsyneladende i højere grad skal overgå til kommunerne, kan betyde, at der i årene fremover i endnu højere grad er brug for DOF og alle de værdier med hensyn til naturbeskyttelse, som vi står for. Og udsigterne blev absolut ikke lysere efter resultatet af valget her i februar – "Four more years"!!!!

DOF-Viborgs fredningsudvalg har i erkendelse af vigtigheden af, at det er nødvendigt med lokalkendskab, når der anmodes om dispensationer fra naturbeskyttelsesloven m.m., delt vores amt op imellem sig, således at Jan Kristensen fra Hanstholm tager sig af sager i Thy, Jens Jørgen Pedersen fra Nykøbing af sagerne fra Mors og Salling og endelig Martin Kviesgaard fra Viborg af sager fra den sydøstlige del af amtet. De ønsker også, at DOF-Viborg bliver en i højere grad udfarende kraft, forstået på den måde, at de beder medlemmerne om straks og aktivt at melde ind til bestyrelsen, når de får mistanke om, at der sker en omgåelse af naturbeskyttelsesloven, således at der kan blive taget hånd om evt. problemer så hurtigt som muligt. Denne opfordring er hermed givet videre – og sørg nu for at gøre noget ved det – "Four more years"!!!!

En vigtig brik i de kommende års naturpolitiske diskussion her i Viborg Amt er Viborg Amts nye regionalplan, som kan studeres nærmere på amtets hjemmeside. Det er en diger sag på mange sider, men også med mange velmente visioner og intentioner – og nødvendigvis holdt i ret generelle formuleringer. Vi har kigget på den i bestyrelsen og kan på mange områder se noget positivt i den, hvis det da ikke var for en lang række mindretalsudtalelser fra amtets politiske opposition, som – hvis de får magt, som de har agt – efter indførelsen af strukturreformen vil bombe naturbeskyttelsen i Danmark tilbage til tiden, hvor det enkelte individ kunne skalte og valte med naturen, som vedkommende havde lyst og økonomi til!

Men prøv selv at klikke ind på regionalplanen på Internettet og læs uhyrlighederne.

Nationalpark Thy

En anden sag, som optager os meget, er projektet med henblik på en evt. oprettelse af "Nationalpark Thy". Fra vores mand i styringsgruppen, Carsten Krog Pedersen fra Frøstrup, får bestyrelsen jævnlige efterretninger om, hvordan det går, og nogle af disse kan også læses i Hjejlen eller på vores nye hjemmeside (men mere om den senere), og der vil i den kommende tid være mere nyt fra den kant.

Carsten beretter om en meget stor mødeaktivitet, både i de til formålet oprettede arbejdsgrupper og i selve styregruppen, og man er tilsyneladende ved at nå frem til en række indstillinger, hvilket også er nødvendigt, da der ikke er afsat penge på finansloven til et vide-

re forløb – hvilket jo i sig selv er ret så tankevækkende! Det er, som man kunne frygte, meget stærke jæger-, landbrugs- og erhvervsinteresser, der præger det foreløbige arbejde, og det er ikke alle såkaldte grønne organisationer, der kan eller vil indse, at der er brug for en ”rigtig” nationalpark med vidtgående hensyn til naturen og fuglelivet. I bedste fald vil man bevare status quo og i værste fald vil man lade de frie kræfters spil råde. Carsten kæmper en brav kamp, bl.a. for at få Ove Sø ind under grænse- dragningen, og det sidste ord er endnu ikke sagt. DOF-Viborg Amt vil ikke gå på kompromis med betingelserne for et godt og varieret område med rige muligheder for et spændende og velbeskyttet fugleliv. Jeg skal hermed opfordre alle DOFere, især i Thy, til at deltage i den lokale debat og via læserbreve m.m. støtte kampen for en ”Nationalpark Thy”, hvor også naturen og fuglene får en central placering.

DOF-Viborg og Statsskovdistrikt Thy

I forlængelse af DOFs aftale med den tidligere miljøminister, Hans Christian Schmidt, er DOF-Viborg gået ind i en dialog og et samarbejde med Statsskovdistrikt Thy. Der har været afholdt et møde mellem skovdistriktet ved Anton Linnet og DOF ved Henrik Haaning og Frits Rost. Mødet forløb i en god og positiv ånd, og man aftale at mødes mindst en gang om året for at drøfte tiltag til forbedring af fuglenes vilkår i statsskovdistriktet, ligesom der blev aftalt, at DOF kunne foretage tællinger af en række fuglearter for at finde ud af deres nuværende status og bestandsudvikling. Vi ser frem til, at dette nye samarbejde vil kaste positive ting af sig.

Slørugler

Stinne Aastrup fra Viborg, som jo også er en yderst kompetent leder af ”Fuglenes dag”, har i 2004 været særdeles aktiv i ”Projekt slørugle” med indkøb og opsættelse af en lang række redekasser på egnede steder. Derudover har hun været aktivt opsøgende for at registrere amtets bestand af ynglende ugler. Det har givet adskillige spændende resultater, bl.a. har det vist sig, at der er et langt større antal ynglende slørugler i amtet, end vi hidtil har antaget, og med opsættelsen af nye redekasser er jeg sikker på, at antallet vil stige yderligere i de kommende år – helt i tråd med sløruglens fremmarch i Danmark i den senere år. Man kan læse om Stinnes undersøgelse i et tidligere nr. af Hjejlen, og hun har også fortalt om det i en flot opsat artikel i Viborg Stifts Folkeblad. Jeg er sikker på, at Stinne også i 2005 vil kunne fortælle os mange spændende ting i kommende artikler i Hjejlen. Desværre kan hun også fortælle om en drastisk nedgang i antallet af ynglende kirkeugler, så det går altså ikke ”ufatteligt godt”. Men for DOF-Viborg er det skønt at have en ildsjæl som Stinne, og jeg ville ønske, at der var medlemmer rundt om i amtet, som ville tage hendes gode eksempel op og begynde at lave andre undersøgelser, som kan øge vores viden om fuglenes forekomst og levevilkår her i amtet. Det kan alt sammen – stort og småt – bruges i de kommende års kamp for naturen – ”Four more years”!!!

Caretaker-projektet

Et lidt trist kapitel i Viborg Amt i 2004 har været DOFs caretaker-projekt. Jeg kunne sidste år berette om problemerne med at finde en lokal-koordinator, som skulle være inspirator og amtets mel-

lemled til den centrale styregruppe for projektet. 2 personer – Jens Kristian Kjærgård og Thomas Buus Nielsen – påtog sig under "mildt" pres midlertidigt at stå for koordineringen, men af forskellige især arbejdsmæssige grunde kom de aldrig rigtigt i gang. Begge har nu meldt helt fra – og tak til jer begge fordi I i det mindste forsøgte – og vi leder med lys og lygte efter en eller to DOFere, som måtte have lyst og energi til dette spændende projektarbejde. Vi har haft en interesseret, men p.t. ser det desværre ud til, at heller ikke han "bider på krogen". Det er et meget vigtigt og spændende projekt, så jeg skal endnu engang opfordre evt. interesserede til at kontakte lokalbestyrelsen. Der er faktisk også mange spændende seminarer og kurser stillet i udsigt for deltagere i caretaker-projektet.

Hjejlén

Jeg kunne sidste år berette om de problemer, som bortfaldet af portostøtten – "Four more years" – eventuelt kunne medføre for udsendelsen af vores lokalblad Hjejlén. Det er med stor glæde, at vi har oplevet, at Hjejlén i 2004 ligesom tidligere er udkommet med 4 numre, takket være en ihærdig indsats fra redaktørens side m.h.t. ansøgning om økonomisk støtte til udsendelsen. Der er også mange ting, der tyder på, at medlemmerne er glade for bladet, som vi i al beskedenhed også synes ser rigtig godt ud bl.a. takket være Jørgen Peter Kjeldsen, Frøstrup, der er en særdeles kompetent lay-outer, og takket være et bidrag fra DOFs aktivitetsfond kan benytte sig af en helt ny og up-to-date computer.

I 2004 har medlemmerne og læserne af bladet støttet det med det hidtil største

frivillige gavebidrag, nemlig mere end 6000 kr, hvilket vi er meget taknemmelige for. Selvfølgelig går indbetalingerne i første omgang i lokalafdelingens kasse, som skal dække alle udgifter, men netop disse bidrag har sammen med indsendt bladstof været stærkt medvirkende til, at bladet har kunnet holde niveauet, både m.h.t. kvalitet og kvantitet. Udgiften til Hjejlén er ubestridt lokalafdelingens største enkeltudgift, men bestyrelsen er sikre på, at pengene er givet godt ud, og at medlemmerne værdsætter bladet.

Ny hjemmeside

Som flittige brugere af Internettet måske har bemærket, er det lykkedes DOF-Viborg atter at få en hjemmeside, www.dofviborgamt.dk, op at stå. Dette skyldes stor velvilje og arbejdsindsats fra web-masteren, Jørgen Peter Kjeldsens side. På hjemmesiden vil der være en hel masse interessant læsestof, bl.a. artikler fra tidl. nr. af Hjejlén ligesom man kan finde en lang række oplysninger om DOF-Viborg og lokalbestyrelsen.

Vi er oven i købet gået så vidt som til at lade os fotografere til hjemmesiden, således at man nu kan sætte ansigter på bestyrelsesmedlemmernes navne! Det smukke syn vil i nær fremtid kunne opleves på hjemmesiden, hvor der også vil være en lille artikel om hvert enkelt medlems baggrund og fugleinteresse. Der vil også kunne ses en lang række flotte fugle- og naturfotografier, taget af lokale fuglekiggere.

Alle og enhver er meget velkomne til at indsende bidrag til dette fotogalleri. Vi håber meget, at dette tiltag vil være med til at give medlemmerne en følelse af, at de virkelig får noget for kontingentet.

Nyt fra bestyrelsen og statistik

Lokalbestyrelsens aktivitetsniveau har i 2004 beløbet sig til 23 ekskursioner og en særdeles vellykket stortur til Neusiedler See i Østrig og Ungarn i samarbejde med Ringkøbing Amt. De ca. 25 deltagere havde en særdeles udbytterig tur med masser af spændende fugle, kulturoplevelser og hyggeligt socialt samvær. Tak til alle deltagerne for at have bidraget til en kanonoplevelse. Der har også været afholdt 4 velbesøgte møder og foredrag, som har været særdeles interessante. Jeg skal her lige atter engang lave lidt propaganda for vores julehyggemøde, som har fået utroligt velegnede rammer på Søndermølle ved Viborg. I snyder altså jer selv for en rigtig god oplevelse, hvis I ikke prioriterer denne sammenkomst meget højt – det er tiden og stedet for at mødes med og snakke med ligesindede fuglekiggere i en afslappet og hyggelig atmosfære med sjove konkurrencer, flotte lysbilleder og socialt samvær. Så afsæt allerede nu en aften i december 2005 til DOF-Viborgs

julehyggemøde. Dato og tid vil fremkomme senere i Hjejen og på vores hjemmeside.

Bestyrelsen har som sædvanlig afholdt 8 møder rundt omkring i amtet hos bestyrelsesmedlemmerne; møder der bærer præg af seriøst arbejde med mange forskellige emner, men også med meget godmodigt mobberi medlemmerne indbyrdes. Tak fordi I lægger hus og hjertelum til.

Annie Pedersen, Knudstrup, har meddelt, at hun ikke længere har tid til at deltage i bestyrelsesarbejdet. Vi mister hermed ikke alene en særdeles kompetent sekretær/referent, men også et juni-møde, som altid afsluttes med en natur i Kompedal Plantage, hvor Natravn, Skovsneppe, Hedelærke og Vende-hals er faste ingredienser! Tusind tak for din mangeårige indsats i bestyrelsen, Annie, vi kommer til at savne dig til møderne og i bestyrelsesarbejdet.

Og nu til noget meget glædeligt: Antallet af medlemmer i amtet er steget voldsomt – fra 370 til 411 medlemmer! Jeg føler mig overbevist om, at DOFs nye medlemshvervningsstrategi er en stærkt medvirkende årsag til dette. Gid denne tendens må fortsætte i de kommende år, for DOF får stærkt brug for alle gode kræfter i fremtiden, således at vi har både kvalitetsmæssig og kvantitetsmæssig vægt bagved vore holdninger og ønsker, for husk at "Four more years" er en konkret trussel mod fuglelivet og fuglebeskyttelsen i Danmark.

Per W. Buchwald

Lokalafdelingsformand i DOF-Viborg Amt

(Se iøvrigt Årsregnskab på side 9 og referat fra generalforsamlingen fra side 30)

BYGHOLM CAMPING

Ved Fuglereservatet Vejlerne

Midt i naturen mellem hav og fjord
Veludstyrede hytter og værelser

Hestevognskørsel og Ridelejr

Swimmingpool • Restaurant

Festlokaler til 120 personer

ÅBEN HELE ÅRET

BYGHOLMVEJ 27, ØSLØS, 7742 VESLØS • TLF. 97993139

Email: bygholm@1031.inord.dk • FAX 97993802

Konservatoren i Aalestrup

- Trofæmontering
- Udstopning af fugle og pattedyr
- Restaurering af præparater
- Udlejning og salg
- Garvning af skind

JANE OG VAGN REITZ

- aut. zoologisk konservator fa.

Nørrehedevej 33 • 9620 Aalestrup • Telefon og fax 98 64 18 91

Regnskab for DOF-Viborg 2004

Resultatopgørelse:

Indtægter		(2003)
tilskud fra DOF	18.622,68	18.158
Bidrag/abonenter	6.550,00	2.485
Annoncer	3.000,00	3.000
Bibliotekstyrelse	2.097,50	
Renter	74,75	60
Ture	804,22	
Aktivitesfond	4.495,00	
div		1.000
Indtægter ialt	35.644,15	24.703
Udgifter		
Hjejlén	11.186,25	12.109
Hjejlén udsendelse	5.857,40	3.165
Møder	1.562,00	1.398
Kørsel	6.004,36	2.518
Administration	0,00	328
Tlf./internet	1.365,00	750
Diverse	49,30	513
Gebyrer	438,00	435
Komputer	4.495,00	
Øvrige		1.000
Udgifter ialt	30.957,31	22.214
Resultat	4.686,84	2.489
Balance		
31 december 2004		
beholdning 1-1 2004	25.579,51	
Bankkonto	31.716,60	
Tilgodehavender	-1.450,25	
	30.266,35	
Ændring:	4.686,84	

Viborg 8/2 2005

Ole Kristjansen
KassererEyvind Lyngsie Jakobsen
Revisor

Aldersbestemmelse af Kongeørn

(*Aquila c. chrysaetos*)

vha. dragtkarakterer

Af Martin Tjernberg & Thomas Landgren – Oversat af Bjarne Nielsen
 Artiklen har tidligere været bragt i DOF-Sønderjyllands lokalblad Panurus

Kongeørnen yngler i Danmark. For første gang nogensinde ynglede Kongeørnen i Danmark i 1999, hvor et par fik 2 unger på vingerne i Tofte Skov i Lille Vildmose. Inden da blev parret set på og omkring lokaliteten i et par år, men fra starten bestemte man den ene fugl til at være en ungfugl, der ikke var ynglemoden. I 1999 var den åbenbart blevet gammel nok til, at det endelig kunne lykkes, og det resulterede i hele to flyvefærdige unger. I 2000, 2001 og 2002 lykkedes det parret at få en unge hvert år. I de følgende 2 år kom ingen under til verden i Tofte Skov, og i øvrigt faldt redetræet i januar-stormen 2005. I marts 2005 er der set tegn på ny yngleaktivitet i Høstermark Skov, medens der i Tofte Skov lejlighedsvist ses en ung kongeørn (4K) og en gammel ørn (meddelt af Willy Jørgensen, Mou).

For at få en mere sikker og ikke mindst nøjagtig aldersbestemmelse af ikke kun dette par Kongeørne men også de forhåbentlig næste, der måtte dukke op her i landet, mener jeg, at man er nødt til at have et bedre og mere informativt materiale, end det der i øjeblikket findes i diverse håndbøger. Litteraturen omtaler som regel kun en juvenildragt og en adultdragt, men i virkeligheden er Kongeørnens dragtmønster meget mere komplekst. Jeg har derfor også i dette tilfælde vendt mig mod Sverige, hvor man indlysende nok har betydeligt større erfaring med Kongeørne. Her, i landsdelene Uppland, Värmland og Västergötland, er der gennem 30 år lavet intensive studier af Kongeørnens dragter. Man har studeret et stort antal ringmærkede (- og dermed af kendt alder) Kongeørne dels på ådsler i felten og dels på fotos.

Resultaterne af disse studier er blevet offentliggjort et par gange. Artiklen på s. 7 er en oversættelse af de væsentligste afsnit i Martin Tjernberg og Thomas Landgren's artikel *Åldersbestämning av kungsörn Aquila c. chrysaetos*, offentliggjort i bladet Kungsörnen 1999. Den artikel bygger igen videre på en tidligere artikel af samme navn, der blev publiceret i Vår Fågelvärld 47 (1988): 321-334, og som var forfattet af Martin Tjernberg.

Martin Tjernberg og Thomas Landgren takkes for, at de har ladet Hjejlen benytte deres artikler. Tegningerne er udført af Martin Tjernberg, medens de benyttede fotografier skyldes: Jan Andersson (Finspång), Bosse Hagland (Bredared), Lars-Peter Jansson (Kristinehamn), Sture Orrhult (Leksand), Ed og Bogdan Persson (Leksand). Disse takkes alle for at have stillet deres fotos til rådighed.

Kort om fældningen

De skandinaviske Kongeørne fælder en del af fjerdragten hvert år. Det indebærer, at fjerdragten, undtagen hos juvenile fugle, indeholder fjer af forskellig alder. Ørne i fjerde dragt har f.eks. ofte svingfjer af fire forskellige aldre. Fældningen gennemføres i perioden marts/april – september/oktober. Hos juvenile fugle (2K) starter fældningen dog først i juni. Ved fældningen udskiftes mellem tre og syv (ud af i alt 10) håndsvingfjer i hver vinge og mellem én og elleve (af i alt 17) armsvingfjer. I halen udskiftes mellem én og otte (af i alt 12) fjer pr år. Ved den første fældning beholder ørnen dog ofte alle sine halefjer. Som regel fældes flere vinge- og halefjer hos ældre ørne end hos yngre.

Variationerne i fældningen hos forskellige individer skyldes formentlig forskelle i næringstilstand, men kan også tænkes at være genetisk bestemt. Ørne i fangenskab, som har adgang til en konstant fodermængde, fælder betydeligt flere fjer end vilde ørne. Det er ikke så overraskende, da fældning er en meget energikrævende proces. Ligeledes fælder nordamerikanske ørne betydeligt flere fjer end skandinaviske, formentlig fordi de også har adgang til mere føde.

Udskiftningen af håndsvingfjer starter fra den inderste fjer og fortsætter ulyd efter, og fortsætter i næste fældnings-sæson, hvor den sluttede året før. Under tredje fældning starter en ny 'bølge' indefra samtidig med, at de yderste fjer fældes. Lignende fældningsbølger opstår efterhånden også i armsvingfjerene. Her starter bølgerne dog fra fire

punkter, nemlig i den yderste fjer, nr. 1 (bølgen løber indad), fjer nr. 5 (bølge indad), fjer nr. 14 (bølge udad) og fra den inderste fjer, nr. 17 (bølge udad). Bølgerne kan springe enkelte fjer over, som så først udskiftes, når næste fældningsbølge passerer.

Hos Kongeørnen har første, anden og ofte også tredje dragts arm- og håndsvingfjer samt halefjer i princippet samme farvetegning, hvid/gråhvid basal del kontrasterende mod sort/sort-brun distal del. Tydelige træk af adulte fugles farvetegning, dvs. som minimum delvis tværstribede og/eller plettede fjer, ses fra og med anden eller oftere tredje fældning, dvs. når ørnen er 3K eller 4K. Kun i ekstreme tilfælde ses adulttegnede fjer før anden fældning. Generelt bliver de udskiftede vinge- og halefjer mere og mere mørke ved hver efterfølgende fældning, samtidig med at flere og flere fjer fældes og udskiftes. Hos visse ørne har allerede de første vinge- og halefjer med adult karakter meget lidt lyst i sig, medens de hos andre individer har udpræget hvid/gråhvid basal del, som kun langsomt bliver mindre ved hver efterfølgende fældning. Det er endnu uvist, hvad der påvirker hastigheden af denne ændring fra lys, næsten juveniltegning til mørk adulttegning. Der kan kun gættes på, at det måske skyldes fysiologiske forhold, f.eks. forekomsten og/eller koncentrationen af hormoner i forbindelse med kønsmodning. Næringstilstanden, om fældningen gennemføres eller afbrydes samt de genetiske egenskaber er også ting, der kan have indflydelse på skiftet fra lys til mørkere tegning.

Første dragt = juvenil dragt

Juli (1K) – Juni (2K)

Figur 1A

Figur 1B

Figur 1C

Kongeørnen i juv. dragt kendetegnes især ved sine **ensfarvede mørkebrune og meget lidt slidte øverste vingedækfjer** (fig. 1A). Denne karakter gør juvenile Kongeørne meget lette at aldersbestemme i størstedelen af deres første vinter. I løbet af foråret, i marts, april og senere, medfører slitage og blegning af fjerene, at især de mellemste og bageste små armdækfjer bliver lysere. (De mellemste armdækfjer er rækken af dækfjer umiddelbart foran rækken af store armdækfjer). En ørn i denne dragt (fig. 1B) kan, hvis den ses på lang afstand, fejlagtigt bestemmes til at være i sin anden dragt dvs. til at være et år ældre (3K), end den egentlig er.

Ved håndsvingfjerenes basis ses på vingeoversiden et hvidt felt, som varierer i størrelse og form, og som i sjældne tilfælde helt mangler (fig. 1B). Der kan forekomme asymmetriske vingetegninger, men det er betydeligt mere almindeligt hos ørne, som har gennemført flere fældninger. Individuelle variationer i det hvide felts størrelse og form anskueliggøres af fig. 1A, 1B, 2A og 3A. I fig.

2A vises feltets maksimale størrelse. *Størrelsen på det hvide felt er altså ikke noget alderskendetegn.* Feltets form og størrelse forbliver stort set uforandret i ørnens tre første dragter.

Vingeundersiderne er karakteriseret af et hvidt felt ved håndsvingfjerenes baser. Oftest fortsætter det hvide som et smallere bånd langs basis af de ydre eller alle armsvingfjer. Eftersom den inderste decimeter af armsvingfjerne er dækket af dækfjer, kan båndet være næsten eller helt usynligt. De individuelle variationer i størrelse og form fremgår af fig. 1C, 2C og 3C. I lighed med feltet ved basis af håndsvingfjerene på vingeoversiden fremstår *feltet på vingeundersiden stort set uforandret i de tre første dragter og er således heller ikke noget godt alderskendetegn.* Dækfjerene på vingeundersiden er mørkebrune.

I juvenil-dragten er **ryggen ensfarvet mørkebrun uden større lyse områder.** Hos nogle individer ses på nært hold en del hvide fjerbaser som små lyse pletter på ryg og/eller vingedækfjer. Det bør

dog understreges, at alle juvenile og endog subadulte ørne er mere eller mindre hvidplettede, når deres fjerdragt er dårligt ordnet, f.eks. i regnvej.

Halen er ofte rent hvid med skarpt afgrænset mørkt endebånd. *Bredden på det mørke bånd varierer fra individ til individ, jvfr. fig. 1A og 1B, og er derfor ikke noget godt alderskendetegn.* Halefjerernes hvide del kan have mere eller mindre iøjnefaldende gråhvide områder. Hos en del individer vil man opfatte hele halens inderste del som gråhvid.

Vingeformen hos juvenile afviger ofte fra de ældre fugles. Bagkanten af arm-

svingfjerene bugter sig ofte bølgeformet, medens den hos ældre ørne ofte er parallel med vingens forkant (sml. fig. 1C og 7B). **Unge ørne har længere hale end ældre.** Dette skyldes, at de juvenile halefjer er længere end dem, der vokser ud senere. Hos ørne, der er i anden eller tredje dragt, er halefjerene, der sidder tilbage fra juvenil-dragten, blevet slidte i spidsen og er dermed kortere. Med mellemrum ses Kongeørne med påfaldende kileformet hale (se fig. 2A). *Det er mest almindeligt hos yngre fugle, i første-fjerde dragt, men kan forekomme hos ældre individer og er således ikke relateret til nogen bestemt alder.*

Foto 1. Ringmærket med kendt alder. ►

Typisk ensfarvet chokoladebrune små og mellemste øverste arm-dækfjer samt ensfarvede mørkebrune store arm-dækfjer. Halen med forholdsvis bredt sort terminalbånd og små, distinkte, mørke pletter i det hvide indenfor båndet.

◄ **Foto 2.** Ørnen til højre alderstypisk.

Den mørke spids indad fra halens terminalbånd er en god karakter til adskillelse af individer.

Ørnen til venstre kan med sikkerhed aldersbestemmes til første dragt, selv om man kun kan se meget lidt af vingeoversiden.

◀ **Foto 3.** Den venstre ørns hale har forholdsvis smalt sort terminalbånd og gråpletter, diffus overgang til den hvide del, medens den højre ørn har bredere terminalbånd med skarp grænse mod det hvide. Begge fugles vingeoversider er typiske for aldersklassen, men viser samtidig, hvor stor den individuelle variation i farven kan være.

Foto 4. Fuglen har ekstremt afvigende vingeundersider med kun lidt hvidt og samtlige juvenile armsvingfjer og de seks inderste håndsvingfjer er tydeligt lys-båndede. Vingeoversiden mangler det hvide parti ved håndens basis. Bortset fra disse ting så er farvetegningen normal for en juvenil fugl. Dragten udseende fører tankerne til den sydeuropæiske race *A.c.homeyeri*.

Anden dragt - Oktober (2K) – Marts/april (3K)

Ørnen har gennemgået sin første fældning. Ved denne fældning skiftes typisk kun nogle få af de øverste vingedækfjer. Derfor har **fuglen et meget stort, lyst, ensfarvet gullig-gråt (beige) område** på vingeoversiden bestående af de ret slidte og afblegede juvenile mellemste og små armdækfjer (se fig. 2A). Ind mod vingefæstet udgør de forreste små vingedækfjer et successivt mørkere parti, der i flugten ses som en mere eller mindre mørk trekant i kontrast til de øvrige lyse vingedækfjer.

Hos nogle individer, der fælder et forholdsvis stort antal armdækfjer i første fældning, bliver udseendet af det lyse felt noget anderledes. Hos disse "avancerede" individer ses ofte et stort antal mørkere, nyudskiftede små armdækfjer langs vingens forkant. Desuden udgør den bageste række af små armdækfjer ofte et kortere eller længere bånd af mørke nyudskiftede fjer langs vingens midte. Det lyse felt, som vingens dækfjer danner, opfattes derfor som mindre og mere centralt beliggende på vingeoversiden og ofte som delt af et mørkt bånd

Figur 2A

Figur 2B

Figur 2C

(se fig. 2B og foto 8). På afstand kan en ørn med denne vingetegning let forveksles med en fugl i fjerde dragt.

På vingeundersiden er det hvide felt ved hånd- og armsvingfjerenes basis ikke forandret nævneværdigt fra første dragt, og de nederste vingedækfjer er fortsat ensfarvet brune.

Et varierende antal fjer på skulderen er blevet mere eller mindre lyse mod spidsen. Skulderfjer med lyse spidser forekommer ofte hos Kongeørne fra anden dragt og senere og viser sig tydeligt i flugten. Ryggen er ensfarvet mørkebrun eller har stadig en eller flere ufældede, afblegede, beige/lysgrå fjer. Hos nogle

individer kan de lyse fjer smelte sammen til store lyse pletter, der let kan ses fra selv stor afstand.

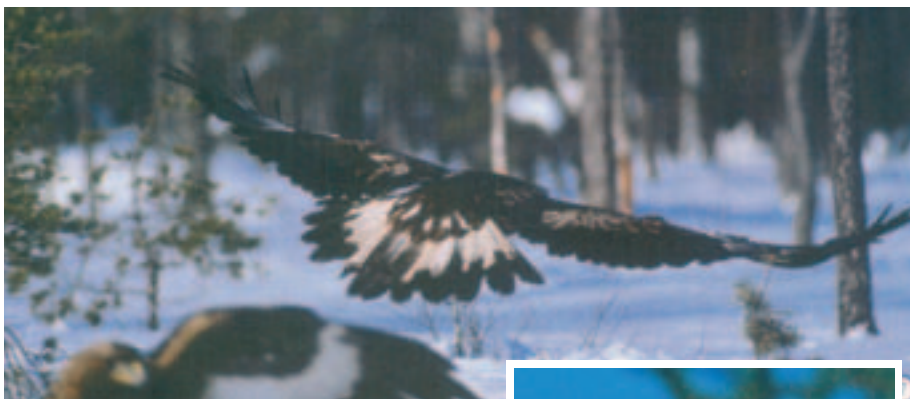
Halen ligner stadig i princippet juvenilhale og en del individer har endnu ikke fældet nogen halefjer. Hvis der er skiftet nogle fjer (ofte parret i midten), har disse gerne grå/gråhvide kiler fra det mørke endebånd ind mod kroppen. Hos enkelte individer er disse mørke tegninger så fremtrædende, at de kan ses på relativt stor afstand under gode observationsforhold. Der findes bevis for at nyudsiftede vinge- og halefjer allerede hos ørne i sin anden dragt i meget sjældne tilfælde kan have tværstriber (se foto 7).

Foto 5. Ringmærket med kendt ►
 alder. Typisk tegnet fugl. Gennemgående lyse (slidte og afblegede) øverste små og mellemste armdækfjer med indslag af enkelte mørke (nyfældede) fjer. Hele rækken af store armdækfjer ensartet farvet med noget lysere kanter (slitage). Tydelig grå plet i det hvide på en af halefjerene (ikke usædvanligt).

◀ **Foto 6.** Ringmærket med kendt alder. Typisk tegnet fugl. De store armdækfjer bliver gradvis lysere ind mod ryggen og har en mørkere (nyfældet) fjer inderst, som kontrasterer mod den afblegede fjer, der ligger ved siden af (meget almindeligt).

▲ **Foto 7.** Ringmærket med kendt alder. Typisk vingeoverside, men afvigende haletegnning. De to midterste halefjer har adultlignende farvetegning, dvs. mørke med blygrå pletter/tværbånd. Yderligere en af halefjerene er fældet og har nu adultlignende farvetegning på yderfanen. Denne ørn kunne godt antages at være i fjerde dragt, når man ser den flyve.

Foto 8. Ringmærket med kendt alder. Vingeoversiden har usædvanligt mange fældede fjer. Flertallet af de forreste (øverste) samt den bageste (nederste) række af små armdækfjer er mørke (fældede). En række af små dækfjer samt rækken af mellemste dækfjer fremtræder derfor som lyse bånd på vingeoversiden. Set flyvende kunne denne ørn let antages at være i tredje eller fjerde dragt. På nært hold afslører de ensfarvede (lige gamle) øverste store armdækfjer dog fuglens rette alder.

Tredie dragt - Oktober (3K) – Marts/april (4K)

Ørnen har på dette tidspunkt fældet størstedelen af sine øverste vingedækfjer. Typisk er der kun 5-7 slidte og meget blege store armdækfjer tilbage i den centrale del foran de tilsvarende ikke udskiftede juvenile armsvingfjer (fig. 3A). Derudover kan der være enkelte eller grupper af gamle fjer på vingen. Fuglen har derfor **et overvejende mørkt felt af vingedækfjer med enkelte eller 'bånd' af kontrasterende, lyse fjer**. Det mørke helhedsindtryk af vingeoversiden i kombination med de hvide vingeg og halefelter gør, at man under ugunstige observationsbetingelser, som dårligt sigt eller lang afstand, kan forveksle en fugl i tredie dragt med en juvenil fugl.

Hos visse individer er vingeoversidens mørke indtryk mindre påfaldende pga. et større antal ikke-udskiftede, afblegede enkeltfjer eller grupper af fjer. Et ringmærket individ havde foruden det "sædvanlige" bånd af afblegede, store armdækfjer et betydeligt længere og meget lyst bånd af afblegede bageste små vingedækfjer langs med vingens midte (foto 12). En usædvanlig lys Kongeørn (fig. 3B) kan forveksles med en fugl i fjerde dragt.

Vingeundersiden er stadig i store træk tegnet som hos en juvenil ørn. Visse individer viser dog adult-lignende tegninger på tredie dragts svingfjer. Mørke kiler bliver da synlige i det hvide felt i vingen. Dette er specielt tydeligt på vingens underside. Eventuelt kan en opdeling af vingefeltet ved håndens basis også anes på vingeoversiden. De underste vingedækfjer er nu fældede, og rust- eller gulbrune nuancer forekommer på de små dækfjer, hvilket dog kan være svært at se.

Ryggen hos en ørn i tredie dragt kan enten være ensfarvet mørkebrun eller spættet i mørke og lyse nuancer pga. fjer af forskellige generationer.

I halen er 4-6 fjer fældet. De nye fjer kan være alt fra juvenil-lignende til næsten helt mørke eller – mere usædvanligt – tværribede. Da hver anden fjer er nyfældet og frisk i farverne og hver anden er gammel, afbleget og slidt, vil halens mørke endebånd opfattes som hakket og ikke så skarpt afgrænset som hos yngre fugle. Hos mange individer vil halen dog på stor afstand stadig opfattes som juveniltegnet.

Figur 3A

Figur 3B

Figur 3C

Foto 9. Ringmærket med kendt alder. Typisk tegnet fugl. De fleste af vingeoversidens små og mellemste armdækfjer er fældede og mørke. Typisk er desuden rækken med slidte og meget afblegede, centralt beliggende store armdækfjer (ofte 5-7). Dette individ har stadig juvønnillignende haletegning.

Foto 10. Typisk tegnet fugl. Overvejende mørk vingeoverside samt centralt beliggende lys række af store armdækfjer.

Foto 11. Typisk tegnet fugl i tredje dragt (til højre) sammen med to ligeledes typisk tegnede fugle i anden dragt.

Foto 12. Ringmærket med kendt alder. Dette individ har stadig forholdsvis mange afblegede fjer siddende på vingeoversiden, bl.a. den bageste række af små armdækfjer. Samme farvetegning kan tænkes opstå hos ørne, der skifter forholdsvis mange små armdækfjer allerede ved første fældning (se foto 8). Ellers ses den for tredje dragt typiske lyse række af store armdækfjer centralt på vingen. De nyfældede ydre halefjer er usædvanligt mørke med adultlignende tegninger.

Fjerde dragt - Oktober (4K) – Marts/april (5K)

I denne dragt består ørnens øvre vingedækfjer af et sammensurium af nyfældede, mørke og gamle, blegede fjer. Typisk udviser fuglen **et aflangt, iøjnefaldende lyst med mere eller mindre mørk-pletet øvre vingedækfelt centralt på vingen, der kontrasterer mod de hovedsageligt mørke forreste, små vingedækfjer langs vingens forkant.** Det lyse vingedækfelt indeholder næsten altid flere mørke nyfældede fjer end det tilsvarende lyse dækfelt hos i fugle i anden dragt.

Hos visse fugle indeholder det øvre vingedækfelt en så stor andel af mørke fjer, at fuglens udseende nærmer sig en lys fugl i tredje dragt (se denne). I dette og mange andre tilfælde, når der er tale om subadulte fugle, er det en kombination af forskellige dragt karakterer i især vinge og hale, der gør udslaget ved aldersbestemmelsen.

Da fjerde årgangs hånd- og armsvingfjer er mere eller mindre adulttegnede, bliver det hvide felt ved håndroden på vingeoversiden noget mindre og opspaltet af mørke kiler. På afstand kan hånd-

rodsfeltet dog stadig opfattes som distinkt og velafgrænset. (Husk dog, at nogle individer allerede i første dragt mangler det hvide håndrodsfelt på vingeoversiden).

På tilsvarende måde er det sammenhængende hvide felt langs hånd og arm på vingeundersiden nu blevet "takket" pga. et flertal af mere eller mindre adulttegnede svingfjer. Den opspaltning, der er lettest at iagttage i felten, ses oftest på de inderste håndsvingfjer. I denne dragt – som i de to følgende – er de hvide vingetegninger ofte asymmetriske. Vingeundersidens

Figur 4A

Figur 4B

små dækfjer er – som i de følgende dragter – ofte påfaldende rust- eller gulbrunfarvede, hvilket dog kun er synligt under gode observationsforhold.

Farven på ryggen er meget variabel. Ligesom hos ældre ørne forekommer alle variationer fra påfaldende "flammet" med en blanding af mørke og lysebrune/grå fjer til ensfarvet mørk ryg. I halen har de senest fældede fjer mere eller mindre udbredte tværbånd eller pletter indenfor det mørke endebånd og har ofte grå i stedet for hvid/gråhvid bundfarve. Dette er tydeligst på de to "fritliggende" fjer i halens midte. En mørk, ofte stribet "midterpille" ses hos

mange ørne i denne dragt. På afstand ligner halen hos visse individer dog stadig halen hos en juvenil fugl.

Frem til og med fjerde dragt er det muligt at aldersbestemme de fleste Kongeørne med forholdsvis stor sikkerhed – ved god sigtbarhed og godt lys kan majoriteten af individer bestemmes på op til 2-3 km's afstand med et teleskop med 20-30* forstørrelse. Efter fjerde fældning er den individuelle variation i fældningen så stor, at en nøjagtig aldersbestemmelse bliver betydeligt sværere eller endog umulig. Vi skal imidlertid følge en Kongeørn, som i sin juvenildragt var et "gennemsnitsindivid" (fig. 1A og 2C) igennem yderligere et par fældninger og se, hvad der kan ske.

◀ **Foto 13.** Ringmærket med kendt alder. Typisk tegnet fugl. Viser en for denne aldersklasse hyppigt forekommende haletegning med tydelige mørke tværbånd/pletter indenfor terminalbåndet. Bedst synligt på de to "fritliggende" midterste halefjer.

► **Foto 14.** Ringmærket med kendt alder. Typisk vingeoverside. Et lyst centralt beliggende felt i dækfjerene kontrasterer mod de hovedsageligt mørke små dækfjer ved vingens forkant. Der er kun enkelte striber tilbage af det hvide parti ved håndsvingfjerens basis. De indre håndsvingfjer og de ydre armsvingfjer har adultlignende tegninger. Bemærk den ene lange og meget slidte/afblegede juvenile armsvingfjer.

◀ **Foto 15.** Samme fugl som foto 14. Typisk vingeunderside. Det hvide felt i dækfjerene er delt af mørke adultlignende hånd- og armsvingfjer. Gulbrune små armdækfjer (optræder allerede i tredje dragt). Halefjerene er adulttegnede indenfor terminalbåndet, men stadig ret hvide.

Foto 16 (til højre). Typisk tegnet fugl. Aflangt, lyst men noget mørkpletet øverste felt i vingedækfjerene i kontrast mod de hovedsageligt mørke, små dækfjer langs vingens forkant. Armdækfjer af forskellig alder, bl.a. en række mørke, nyfældede (der soarer til tredje dragts centralt beliggende lyse og slidte dækfjer). I midten en fugl i typisk anden dragt. Til venstre en juvenil fugl (første dragt) med forholdsvis lille, hvidt parti ved håndens basis og med bredt, sort terminalbånd på halen.

◀ **Foto 17** (til venstre). Fuglen viser almindelig haletegnning for denne aldersklasse. Indenfor det mørke terminalbånd ses en begyndende adulttegnning, bedst synlig på de to midterste fjer, der udgør en mørk kile. Læg mærke til, at de store armsvingfjer på vingeoversiden er

af forskellig alder. Til højre en fugl i anden dragt, der er aldersbestemt vha. de ensfarvede (samme alder) store armdækfjer.

Femte dragt

I Kongeørnens fire første dragter skiftede feltet i de øverste vingedækfjer markant fra mørk til lys til mørk igen og endnu en gang til lys. Studier på ringmærkede ørne ved ådsler har vist, at denne sekvens, hvertandet år mørk og hvertandet år lys, 'hænger ved' ørnen også i adult-dragtten (fra 7K). I femte dragt er feltet således overvejende mørkt og kan ligne det tilsvarende felt hos en fugl i tredje dragt.

Gennem en fortsat trinvis fældning bliver et i juvenil dragten normalt stort hvidt felt ved håndsvingfjerens basis på vingeoversiden (fig. 1A) reduceret til få eller kun enkelte lyse striber. I god belysning kan man endog se, at de i femte dragt berørte hånd- og armsvingfjer er sorte i spidsen og lysere grå/gråbrun eller utydeligt tværstribet basalt.

Figur 5B

Figur 5C

Figur 5A

På vingeundersiden bevirker femte dragts adultlignende arm- og håndsvingfjer, at hvide striber eller små hvide felter i mere eller mindre uregelmæssig sekvens bliver synlige på en ellers mørk hånd og arm.

I halen har femte dragts fjer adultlignende tegning (ca. 6 af de 12 fjer), dog stadig med mere eller mindre hvidt eller gråhvidt ved basis. En ørn med stor farveforskel mellem ældre fjer (hovedsageligt fra fjerde dragt) og nyere (fra femte dragt) kan i felten se ud, som om den har adultlignende halefjer med lyse kiler fra basis (kun synligt når halen er udspredd) blandet med er, der stort set er juvenilignende (fig. A). Hos ørne med mindre farveforskel mellem ældre og nyfældede fjer har alen et takket hvidt felt af større eller mindre bredde ved roden (fig. 5B).

◀ **Foto 18.** Ringmærket med kendt alder. De øverste vingedækfjer er overvejende mørke (almindeligt i femte dragt). Både dette individ og fuglen i foto 19 - 21 følger en sekvens, der siger hvert andet år et mørkt og hvert andet år et lyst felt i de øverste vingedækfjer. Halefjerene har bevaret mere hvidt end normalt i denne aldersklasse. Man kunne tro, at fuglen var i tredje dragt, men bemærk den store blanding af lyse og mørke (af forskellig alder) store armdækfjer. Til venstre en typisk juvenil fugl.

▲ **Foto 19 & 20.** Ringmærket med kendt alder. Vingens oversiden er overvejende mørk (almindeligt i femte dragt). Der er kun enkelte hvide striber tilbage af det hvide felt ved basis af hånden. De indre håndsvingfjer og de ydre armsvingfjer er båndede som hos adulte fugle (foto 20). De fleste halefjer er stadig hovedsageligt hvide ved basis, men midterparret er mørke og nærmest adulttegnede. Ved nærmere eftersyn kan man dog se, at de øvrige halefjer er adulttegnede lige indenfor terminalbåndet.

Foto 21. Ringmærket med kendt alder. Samme individ som på foto 19 og 20. Umiddelbart kan ørnen forveksles med en yngre fugl. Et nærmere eftersyn afslører dog, at arm- og håndsvingfjer har tydelig adulttagnet yderdel, samt at mange af svingfjerens yderfaner er mørke helt ind mod basis. På en helt udbredt vinge ville man kunne se tydelige, mørke kiler og hak i det hvide felt i vingen. (Når vingen holdes bøjet som på billedet, dækkes den mørke yderfane næsten af den næste svingfjers lyse inderfane).

Sjette dragt

I denne dragt er feltet i de øverste vingedækfjer igen overvejende lyst. Oftest er de sidste fjer med hvidt i vingeovertidens hånd fældet.

Vingeundersidens hånd- og armsvingfjer er adulttagnet, dvs. sort med succesivt lysere, utydelige tværbånd basalt. Der kan dog stadig ses enkelte lyse stråler i hånden og hvidt basis på en del armsvingfjer.

Ørnens hale begynder nu at ligne den udfarvede fugls. Femte dragts fjer gør dog, at hvide striber ses basalt på halen. Som tidligere nævnt er der imidlertid væsentlig forskel på, hvor hurtigt halefjerene bliver mørke, og mange ørne har i sjette dragt stadig hvid/gråhvid basis i halen (fig. 6B).

Figur 6A

Figur 6B

Figur 6C

Foto 22. Samme individ som på foto 19 – 21 men nu et år ældre. Vingeoversiden har nu et centralt beliggende lyst felt på dækfjerene (ikke-fældede og slidte fjer). Sekvensen med hvert andet år lyst felt og hvert andet år mørkt følges stadig. Rækken af de store dækfjer er et sammensurium af gamle og nyfældede fjer. På billedet ser det ud, som om halen er mørk og adulttegnet undtagen på det midterste par fjer, der stadig har en del hvidt basalt (dækkes på billedet til dels af vingen). Set flyvende kunne denne ørn let fejlbestemmes til at være i fjerde dragt.

Foto 23. Samme ørn som på foto 13 men nu to år ældre. Følger også sekvensen med lyst – mørkt felt på vingedækfjerene (her lyst). Halen er overvejende adulttegnet, men lyse striber kan anes på fotoet trods vinklen.

Adult dragt

Hos en adult Kongeørn kan feltet i de øverste vingedækfjer være alt fra ekstremt lyst (gråhvidt) til overvejende mørkt med kun få lyse fjer. Vingeoversiden hos en normaltegnet Kongeørn viser håndsvingfjer med sorte spidser (sortbrune/brunsorte), som basalt har tværbånd i gråt eller gråbrunt. Den lyse, inderste del fremtræder som et gråt felt, som under gode lysforhold kan ses hos flyvende fugle selv på lang afstand.

Vingeundersidens hånd- og armsvingfjer er grå med mørkere bånd og sort spids. Basalt kan svingfjerene være ret lyse, og i visse belysninger og på lang afstand kan vingeunderside minde en

Figur 7A

Figur 7B

del om vingeundersiden hos en musvåge.

Halefjerene har samme tegning som svingfjerene i vingen. På lang afstand kan halen virke to-farvet med sort spids og lysere rod. Enkelte fugle kan have helt mørke halefjer. Ofte har hannerne mørkere haleoverside med flere og smallere grå tværbånd end hunnerne (Forsman 1999).

Normalt skulle Kongeørnen have adult dragt med vinge- og halefjer uden ind-

slag af hvidt eller gråhvidt tidligst ved syvende leveår. En ringmærket ørn i fjerde dragt, der blev aflæst ved ådsel, aflæstes samme sted i syvende dragt og var da i fuld adultdragt (foto 13 og 24). Derimod var halen hos en anden aflæst ørn i niende dragt stadig gråhvid på den inderste trediedel dvs. i princippet samme udseende som en fugl i sjette dragt (fig. 6B). Måske har enkelte individer af nominatracen *A. chrysaetos* en smal hvid halerod og måske endda synligt hvidt på de underste armsvingfjers basis gennem hele deres liv ??

▲ Foto 24. Ringmærket med kendt alder. Samme ørn som på foto 13 og 23, men nu endnu et år ældre. Er nu næsten i fuld adultdragt. Læg mærke til, at sekvensen lyst – mørkt vingefelt stadig følges (her mørkt).

▲ Foto 25 & 26. Ringmærket med kendt alder. Stort set helt udfarvet. Smalle, gråhvide striber kan stadig ses på nogle af halefjerenes yderfane. Dette individ har i modsætning til det forrige et lyst felt i vingedækfjerene og følger således ikke (længere ??) sekvensen med hvert andet år lyst og hvert andet år mørkt felt.

▲ **Foto 27. Tiende dragt.**
Ringmærket med kendt alder. Har stadig en del hvidt ved basis af halefjerene. Til venstre en yngre Havørn.

► **Foto 28. Adulttegnet ørn.**
Formodentlig *syvende dragt* eller ældre. Til venstre en yngre Havørn.

Sammenfatning af de vigtigste karakterer til aldersbestemmelse af Kongeørne i felten

Første dragt – juvenil dragt

- Ensfarvede, mørkebrune friske/kun lidt slidte øverste vingedækfjer.
- Vingen med hvidt, regelmæssigt og velafgrænset felt, der dog kan mangle på oversiden. Feltets form og størrelse varierer betydeligt fra individ til individ.
- Halen lys med skarpt afgrænset mørkt endebånd af varierende bredde.

Anden dragt

- Ret ensartede, lyse øverste vingedækfjer, der resulterer i et ret stort, ensfarvet lyst felt, der ofte kontrasterer mod en mørk trekant af små vingedækfjer ved vingefæstet.
- Vingens hvide felt er omtrent som i første dragt, dvs. stadig regelmæssigt og velafgrænset.
- Halen er i princippet stadig juveniltegnet men kan indeholde mørke fjer (oftest de midterste), der er synlige selv på stor afstand.

Tredie dragt

- Overvejende mørke øverste vingedækfjer med indslag af lyse enkeltfjer eller grupper af fjer, der resulterer i et mørkt vingedækfelt med lyse pletter. Feltet kontrasterer mod et lyst bånd bestående af 5-7 centralt beliggende, store, endnu ikke fældede vingedækfjer.
- Det hvide felt i vingen er stort set stadig som i første dragt men kan hos visse individer være takket pga. mørkere arm- og håndsvingfjer.
- Halen er stadig juveniltegnet men kan indeholde nogle mørkere fjer, og det mørke endebånd opfattes som mindre skarpt afgrænset eller endog takket.

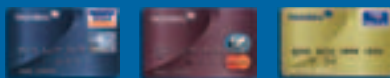
Fjerde dragt

- Overvejende lyst felt af øverste vingedækfjer men med betydeligt flere mørke fjer eller grupper af fjer end i anden dragt. Resultatet bliver et lyst felt med mere eller mindre mørke pletter centralt på vingen, der kontrasterer mod de mørke små dækfjer på vingens forkant.
- Det hvide felt på håndsvingfjerens basis på vingens overside er splittet op af mørke fjer. Feltet på vingeundersiden er hakket pga. mørke arm- og håndsvingfjer.
- Halen indeholder også mørke fjer, som ofte danner en mørk midter- "søjle". På afstand opfattes halen dog stadig som juveniltegnet.

Sotheby's 12.21

En dansk kvinde klør sig på næsen og bliver ejer af en Stradivarius

Du kan bruge dit kort over 30 millioner steder.

www.nordea.dk

Nordea

Femte dragt

- På dette tidspunkt er den individuelle variation i fældningen så stor, at det er betydeligt vanskeligere eller endog umuligt at lave en nøjagtig aldersbestemmelse.
- Overvejende mørke øverste vingedækfjer. Adulttegnede svingfjer forekommer ofte i arm og hånd.
- Vingeoversidens hvide felt ved basis af håndsvingfjerene er nu kun en/flere lyse striber. Feltet på vingundersiden bliver opdelt af så mange mørke fjer, at det i stedet er blevet til en række hvide pletter eller striber.
- Halens farvetegning varierer meget. Nogle individer har mørke, adulttegnede fjer blandede med relativt juveniltegnede fjer (fig. 5A), medens andre har mere ensfarvede fjer, der danner et hvidt/gråhvidt men takket bånd af varierende bredde ved haleroden (fig. 5B).

Sjette dragt

- Overvejende lyse øverste vingedækfjer. Savner som regel hvidt på vingeoversiden, medens der kan være hvide/lyse baser på armsvingfjer og enkelte håndsvingfjer på vingens underside.
- Halen er overvejende mørk (adulttegnat) med en del lyse striber ind mod basis. Nogle individer kan stadig have et relativt bredt hvidt/gråhvidt bånd ved haleroden.

Adult dragt

- De øverste vingedækfjer er lyse og mørke i forskellige kombinationer og danner et felt, der kan være alt fra ekstremt lyst til overvejende mørkt.
- Vinge- og halefjer har lyse og mørke bånd og brede, sorte spidser.
- Oftest er der intet hvidt i vinger og hale. Enkelte fugle har dog et smalt hvidt/gråhvidt bånd ved haleroden.

Litteratur

(Til den oprindelige artikel i Kungsörnen 1999 blev der brugt følgende litteratur:)

- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (eds.) 1980. *The birds of the Western Palearctic*. Vol. II. Oxford, University Press, Oxford.
- Edelstam, C. 1984. Patterns of moult in large birds of prey. *Ann. Zool. Fennici* 21: 271-276.
- Forsman, D. 1984. *Rovfågelguiden*. Lintutieto, Helsingfors.
- Forsman, D. 1999. *The raptors of Europe and the Middle East*. T. & AD Poyser, London.
- Jonsson, L. 1992. *Fåglar i Europa med Nordafrika och Mellanöstern*. Wahlström & Widstrand, Turnhout.

Referat fra DOF-Viborgs generalforsamling

Lørdag den 12. februar 2005 på Søndermølle, Viborg

Snestorm lød vejrudsigten, men den ville først komme op ad dagen, sagde man også... – så der kom deltagere til generalforsamlingen helt fra Thy og Mors. Dejligt de også mødte op!

En lille gruppe på 8 tog med på den arrangerede fugletur kl. 10.00. Starten var fin med Vandstær og Isfugl ved Søndermølle. Herefter gik turen til Bruunshåb, hvor endnu en Vandstær lod sig se – og overraskende nok også en enkelt Skeand. Det var ikke altid let at skelne småfuglene i støvregn og småslud, men vi fik alligevel set Halemejser, Kernebidder og en flok Sanglærker. Nok blev vi våde, men ikke gennemblødte, så alt i alt en hyggelig gåtur med småsludder og lidt fuglekikkeri.

Generalforsamlingen kl. 12 blev holdt i de dejlige lokaler i den gamle Søndermølle ved Viborg – med udsigt til Isfugl og Vandstær nede i åen – lidt "distraherende" for enkelte af de i alt 17 deltagere.

1. Valg af dirigent: Peter Bundgård

2. Valg af referent: Stinne Aastrup

3. Beretning om lokalafdelingens virksomhed i det forløbne år v. formand

Per W. Buchwald.

(kan læses andetsteds i bladet)

Efter fremlæggelsen af beretningen ønskede Henning Pedersen at vide, hvad man skal gøre, hvem man skal henvende sig til og hvad der videre sker, når og hvis man finder overtrædelser af naturbeskyttelsesloven mv.

Der var lidt snak frem og tilbage om, hvordan man gør det hurtigst muligt – og der *skal* reageres hurtigt, var alle enige om!

Bestyrelsen tager punktet med på førstkommende møde og planlægger, hvordan det bedst muligt ordnes. Hvis man finder lovovertrædelser og ikke selv har lyst til at melde det, bør man straks kontakte den nærmeste repræsentant i det lokale fredningsudvalg eller en fra bestyrelsen.

Peter Bundgård opfordrede til, at man altid husker at holde anmelderen ajour med sagens gang og det endelige resultat. PB sagde også, at det i forbindelse med den nye strukturreform er vigtigt, at DOF, DN og andre lignende organisationer er oppe på mærkerne omkring miljøbeskyttelsen.

Jørgen Vigstrup: Ved man, hvad der sker med lokalafdelingen, når den nye regionsstruktur træder i kraft?

Per Buchwald fortalte, at der ingen faste planer er endnu, og at det er et generelt problem overalt (DN, Friluftsråd mv.). I DOF har man bl.a. talt om det på repræsentantskabsmøder, men ingen har "fundet de vise sten endnu". Der arbejdes videre med sagen.

Ole Lilleør, der sidder i DOF's hovedbestyrelse, kunne bekræfte, at intet er afklaret endnu og tilføjede, at en af de ting, der tales om, er problemet med størrelsen af de forskellige regional/lokalafdelinger. Bliver de for store, skal man passe på med at miste den lokale kontakt, og bliver de for små, er de måske ikke rustede til at håndtere de problemer, der dukker op i regionerne.

Der vil på et tidspunkt blive taget initiativer til lokale debatmøder om sagen.

Herefter blev beretningen godkendt.

4. Fremlæggelse af det reviderede årsregnskab til godkendelse. – Godkendt.

5. Fremlæggelse af budget for det kommende år.

Eyvind Lyngsie Jakobsen gjorde opmærksom på at Hjejlen højst sandsynligt vil blive dyrere end budgetteret.

Bestyrelsen er klar over det. Nu må vi se hvordan det går.

Efter en lille fejl i årstallet var blevet rettet (fejlagtigt 2003 i stedet for 2004) blev budgettet herefter godkendt.

6. Valg til bestyrelsen

På valg var Martin Kviesgaard, Frits Rost, Ole Kristjansen, Ole Lilleør og Annie Pedersen. Sidstnævnte ønskede ikke genvalg.

Herefter blev bestyrelsens forslag til nyt medlem valgt: Susanne Møller fra Vammen.

7. Valg af medlem + suppleant(er) til repræsentantskabet.

Formanden er automatisk medlem.

Genvalg til Ole Kristjansen.

Martin Kviesgaard har hidtil været

1. suppleant, men han er nu med i repræsentantskabet via Fugleværnsfonden. I stedet valgtes Jan Kristensen, Hanstholm som 1. suppleant.

8. Valg af revisor. – Genvalg til Eyvind Lyngsie Jakobsen

9. Indkomne forslag.

Der var rettidigt indsendt 2 forslag af Henning Pedersen.

- 1 Det foreslås, at lokalbladet Hjejlen nedlægges med omgående virkning dog således, at de medlemmer, der ikke måtte have adgang til Internettet, får tilsendt et trykt eksemplar.
- 2 Det foreslås, at referatet fra generalforsamlingen lægges ud på lokalafdelingens hjemmeside, senest den dag, det fremsendes til hovedafdelingen.

Henning Pedersen redegjorde inden debatten for hvert enkelt forslag.

Ad 1. Henning Pedersen er kommet med forslaget udelukkende af økonomiske grunde. Hjejlen er en stor post på budgettet og han ønskede at spare penge og porto og mente, at Hjejlen kun bør sendes ud til folk, der ikke har adgang til Internettet. Folk med Internetadgang skal så fremover hente bladet som pdf-fil på amtets hjemmeside. HP nævnede også at folk, der ikke har adgang til Internettet, evt. kan få det på biblioteket eller gå derhen og læse papirudgaven af Hjejlen.

Ordstyreren ønskede herefter klarlagt om HP mente, at Hjejlen helt skulle nedlægges eller om det var meningen at bladet fortsat skulle trykkes (henviste til ordlyden i forslaget).

Hertil svarede HP at det ikke var meningen helt at nedlægge Hjejlen. Han ønskede blot at den fremover skulle findes på amtets hjemmeside som pdf-fil og derudover stadig sendes i papirudgave til folk, der ikke har Internetadgang. – HP sagde i øvrigt også, at han synes Hjejlen er et rigtig godt lokalblad.

Fra den efterfølgende debat er her flg. udpluk:

PWB (formand): Bestyrelsen har talt om forslaget og har følgende kommentarer til forslaget:

- Hjejlen er én af de aktiviteter medlemmerne i amtet er meget glade for.
- Der kan blive et stort registreringsproblem (hvem har Internet og hvem har ikke – og vil man alligevel helst have papirudgaven osv.)
- Der vil kun kunne spares på udsendelse af bladet (porto). Hvis man skal trykke færre, så blive det nok dyrere.
- Måske bortfalder noget af Bibliotekstilsynets tilskud.

Jørgen Vigstrup: Er meget glad for Hjejlen. Er meget glad for at han kan tage det med sig, hvor han vil, for at læse det. Vil helt sikkert ikke få læst bladet som pdf-fil.

Martin Kviesgaard: Vi kan måske tilbyde medlemmerne, at de kan framelde modtagelsen af Hjejlen som papirudgaven. Måske er der nogle som ikke ønsker at modtage den.

Peter Bundgård: DOF-Aarhus tilbyder nu også deres lokalblad som pdf-fil. Måske kan man høre om deres erfaringer.

Stinne Aastrup: Mange biblioteker i amtet har ikke Hjejlen. De har mange tidsskrifter og mangler ofte plads. Selv helt lokale foreningsblade er ikke at finde på kommunens bibliotek. Mange folk er stadig glade for Hjejlen som papirudgave. Selvom nettet og pdf-filer er fremtiden, er det nok ikke "nu" for f.eks. Hjejlen. På gåturen i dag sagde en af deltagerne, at det var så rart at kikke i Hjejlen af og til og se hvilke fugleture, man kunne komme med på for at lære om fugle.

Frits Rost. Ofte sparer man ikke så meget ved at trykke færre eksemplarer. Man kan prøve at spørge trykkeren om, hvor dyrt det er i forhold til antal osv. Eyvind Lyngsie Jakobsen. Kun to biblioteket i amtet har abonnement på Hjejlen – Morsø og Viborg.

Der var generel enighed om at Hjejlen *ikke* skal nedlægges som blad, og forsøg på besparelser ikke skal drukne i administration eller ødelægge tilskudsmulighederne. Men det er bestemt også værd at undersøge, om det er muligt at spare på udsendelse af bladet. Resultatet af debatten blev, at bestyrelsen, på et af de førstkomende møder, skal undersøge og tale om de forskellige muligheder for besparelse.

Ad 2. Per Buchwald: Referat fra generalforsamling skal *ikke* sendes til hovedafdelingen. Referat, beretning og regnskab bringes altid i førstkomende nr. af Hjejlen og fremover vil det, så snart det foreligger, blive lagt på lokalafdelingens hjemmeside. (I år vil det dog først komme på hjemmesiden noget senere, da web-masteren er i Mellemerika).

Herefter var der lidt snak om det uheldige i, at hjemmesiden ligger stille i en periode. Det er dejligt, at vi i amtet endelig har fået en hjemmeside, men også et problem, at den er afhængig af én mand.

Jan Kristensen vil, når web-master kommer hjem, sammen med ham finde en løsning, så flere kan up-loade til hjemmesiden, hvis/når han er væk. Det er generelt en god ide, at flere kan gøre det. Martin Kviesgaard nævned, at bestyrelsen i øvrigt ikke har ambitioner om, at DOF-Viborgs hjemmeside skal have

samme høje niveau, som f.eks. Netfugl, Ringkøbing Amts og flere andre amters hjemmesider. Vi skal bare kunne findes på nettet, og folk skal have de vigtigste "her og nu" informationer.

10. Eventuelt

a. Stinne Aastrup: Pr 1.2.05 er der startet et nyt 3-årigt forskningsprojekt, som skal forsøge at redde Kirkeuglen. Det er under ledelse af Zoologisk Museum. Målet er at undersøge og vise hvad der skyldes Kirkeuglens drastiske tilbagegang. Derfor efterlyses egnede Kirkeuglehabitater. Hvis folk har kendskab til steder med Kirkeugler opfordres de til at henvende sig til Stinne Aastrup, der er uglekoordinator i amtet. (tlf. 86 67 27 77 – skak@email.dk) Oplysningerne vil blive registreret og videregivet til folkene i projekter. Alle oplysninger bliver behandlet fortroligt.

b. Henning Pedersen opfordrede bestyrelsen til at overveje, hvor der burde opsættes fugletårne i amtet. (f.eks. Vis-kum øst for Viborg). Bestyrelsen skulle så hjælpe med at kontakte ejerne af stederne, hjælpe med at søge midler mv. Peter Bundgård. Der er mange, der ønsker flere tårne, men det er ikke "helt så enkelt" at få dem.

Per Buchwald. Der er store omkostninger ved at bygge fugletårne. Der sker snart noget fra DOF centralt. Der kommer snart noget om det i et af bladene. Økonomien ikke helt så enkelt.

Stinne Aastrup: DOF centralt ønsker vist ikke at alle skal søge alle fonde. På den måde går man hinanden i bedene og spørger måske de samme flere gange om det samme. DOF ønsker at koordinere det centralt.

Der var lidt snak om fonde mv., men enighed om at det måske godt kan betale sig at spørge lokale sponsorer. Man bør dog klare med DOF centralt først. Det er i øvrigt meget begrænset hvad man må reklamere for på f.eks. tårne ude i naturen. Det bør man også overveje før man søger lokale sponsorer. Martin Kviesgaard mente, at man bør "gå den anden vej rundt": Start med selve projektet. Tænk det godt igennem og planlæg og søg derefter sponsorer mv..

Mødet sluttede kl. 13.50 – hvorefter folk fik travlt med at komme hjem i det tiltagende snevejr. Håber alle nåede helskindet hjem på de glatte veje.

Stinne Aastrup

Skønsang fordrejer hovedet på hunnerne

Musvitten er nu ved at være godt i gang med at afsende de første forårsstrofer, og stilheden i naturen brydes ofte af de umiskendelige savfiler-lyde fra musvithannens strube, der har nogle vigtige funktioner i de fjerede væseners verden. Fuglesang opfattes af de fleste dels som et signal til artsfæller om at holde sig væk fra et givet territorium, og dels som en måde at tiltrække parringspartneren på. En stribe nye undersøgelser af samlivet mellem etablerede par hos musvitterne peger dog på, at musvitsangen kan tjene et endnu mere udspekuleret formål.

Fugleforskeren Simon Verhulst fra universitetet i Groningen i Holland har i nærmere detaljer studeret de små konflikter i musvitfamilierne herunder også diskussionen om familieførøgelse. Ornitologen viste, at hannen simpelthen bruger sin skønsang til at fordreje hovedet på hunnen, så hun yder endnu større ofre i formeringens tjeneste. Ægproduktion og æglægning tærer nemlig noget mere på hunnens ressourcer, end hannens parringsindsats tærer på ham. Hun skal åbenbart overtales til at lægge flere æg. Og det sker med skønsang.

Det viste sig i løbet af fuglekiggerens intense studier, at hunnens æglægning var positivt korreleret med hannens sangindsats. Jo mere sang, jo flere æg. Sandsynligheden for, at hunnen får lyst til mere parring og til at producere det andet kuld i løbet af en sæson, steg også betydeligt, hvis han-musvitten forøgede sang-frekvensen. Tilmed viste det sig, at kvaliteten af ungerne steg, hvis faderen havde udfoldet heftig sangaktivitet før undfangelsen.

Retfærdigvis skal det nævnes, at noget krævede disse akustiske aktiviteter dog trods alt af hannen. Han måtte jo blive i nærheden af reden og af hunnen for at påvirke hende med sin sang, og det afholdt ham jo fra at føjte rundt med andre gøremål så længe. (Animal Biology 53, september 2003) kub

Ovennævnte har været bragt i bladet "Ingeniøren" nr. 4 af 23.1.04. Eftertryk er ikke tilladt uden særskilt tilladelse fra "Ingeniøren"s redaktion.

Fuglenes Dag Søndag den 29. maj 2005

DOF Viborg Amt arrangerer i år "Fuglenes dag" 2 steder i amtet:

Turene er for alle – børn og voksne – nybegyndere og øvede fuglekikkere. Fuglesangen er på sit højeste netop nu, så der er gode muligheder for en rigtig stemningsfuld gåtur med et par timers fuglesang og dejlig natur. Turlederne svarer gerne på spørgsmål og fortæller om fuglene og deres sang. Tag gerne kikkert, fuglebog og kaffe med!

Morgen-fugletur. Eskjær Skov i Salling

Tid: 05.00 – 08.00. **Mødested:** Gårdspladsen på Eskjær Gods.

Turleder: Jeppe Jepsen, tlf. 97 52 46 05.

Morgen-fugletur. Hald Sø syd for Viborg

Tid: 05.00 – 08.00. **Mødested:** P-pladsen ved laden, Hald Hovedgaard.

Turleder: Poul Blicher Andersen, tlf.: 86 63 88 18
& Martin Kviesgaard, tlf.: 86 64 36 46.

Billedet er venligst udlånt af Viborg Kommune.

Abonnementsbetaling og gavebidrag i 2005

HJEJLEN nr. 2004:4 blev sendt ud med indbetalingskort indhæftet. Uheldigvis – redaktørens forglemmelse – var der ingen forklaring i bladet om, hvad dette skulle bruges til. Det har dog en del modtagere af bladet allerede regnet ud og har sendt penge.

Ved årets begyndelse skal redaktionen sørge for, at abonnenter uden for amtet får betalt deres årsabonnement, og at andre får mulighed for at betale et bidrag til lokalbladets og lokalafdelingens drift.

Takket være mange medlemmers økonomiske bidrag gennem årene, har blad og lokalafdeling en god økonomi. Men uden bidrag havde det set sort ud. Det er ikke målet at spare mange penge sammen, så vi vil prøve gøre lidt mere ud af Hjejlen, hvilket dette nummer forhåbentlig bærer præg af.

De, der har bladet i abonnement – fortrinsvis medlemmer boende uden for amtet skal betale 70 kr. for de 4 numre af bladet, som der er planer om at udgive i år.

Bidrag til HJEJLENS og lokalafdelingens drift modtages med glæde og taknemmelighed.

Indbetaling kan ske på det indbetalingskort, som var indhæftet i HJEJLEN 2004:4. Har du mistet indbetalingskortet, kan du bede redaktøren om at sende dig ét. Se dens adresse, telefonnr. m.m. øverst på bladets side 2.

Indbetaling kan også ske via netbank. Det elektroniske indbetalingskort skal se således ud: +73< + 86190184.

Redaktøren

MØDER

”Hvordan står det til med vores vigtigste fuglelokaliteter?”

Onsdag den 20. april kl. 19.30 kommer Thomas Vikstrøm til Viborg og fortæller om erfaringerne med DOF's "Caretaker-projekt". Thomas har i godt 1 år fungeret som DOF's centrale koordinator for det storstilede caretaker-projekt, hvor lokale caretakere holder øje med Danmarks vigtigste fuglelokaliteter. Denne aften vil Thomas fortælle om de hidtidige erfaringer fra projektet – det sjove og det sure – og også fortælle om hvad caretakererne egentlig går og laver. Arrangementet finder sted i Søndermølle mellem Bruunshåb og Viborg. Foreningen er vært ved en kop kaffe. Alle er velkomne og der er gratis adgang.

Fældefangst af fugle

I foråret fra 1. marts og til 30. april er det tilladt for personer med jagttegn at opstille fælder til fangst af krager og skader.

Denne lovlige fangst af fugle er en rest af en helt urimelig efterstræbelse af kragfugle. Fangsten sker primært for at mindske disse arters "skadevirkning" på (den udsatte) fasan- og agerhønsbestanden. Jeg skal ikke gå ind i en længere argumentation for, hvorfor denne fangst er både skadelig, forældet, og helt imod tidens ånd, men i stedet opfordre Hjejlsens læsere til at holde øje med fældefangsten overalt i amtet.

Iflg. reglerne må fælderne kun benyttes til fangst af krager og skader, men når der i en fælde ligger lokkemad, som typisk er et æg eller kød kan det være svært for alliker eller rovfugle at se at det ikke er beregnet for dem. Rovfuglene går da også jævnlige i disse fælder, men skal lukkes ud igen, hvis ellers jægeren følger reglerne! Fælderne skal i øvrigt besigtiges 2 gange i døgnet.

DOF og miljøministeren har indgået en aftale om en informationskampagne mod den ulovlige del af fældefangsten i Danmark og særligt den ulovlige fangst af rovfugle. DOF, Skov- & Naturstyrelsen og Danmarks Jægerforbund har derfor iværksat en kampagne om rovfuglene, hvor information om reglerne for fældefangst er et element.

Vi vil hermed opfordre til, at DOF'ere i amtet holder øje med, om der sker ulovlig fangst af rovfugle eller fangst af krager og skader efter 1. maj. Efter 1. maj er

det forbudt at benytte fælderne og det er særligt i tiden herefter, at det er let at konstatere lovovertrædelser. Billedet af fælden er taget den 9. maj 2004 ved Dragstrup på Mors og viser med al tydelighed, at der i dette tilfælde er en der har "glemt" at lukke fælden. En klart ulovlig fælde der straks blev anmeldt til Thy Statsskovdistrikt. Ser du

- en ulovlig fælde (f.eks. efter 1. maj) eller
- rovfugle i en fælde eller
- at der er slået rovfugle ihjel i forbindelse med fældefangst eller jagt

vil vi opfordre dig til at kontakte politiet, nærmeste statsskovdistrikt eller kontakte et medlem af fredningsudvalget, DOF-Viborg amt. Jens Jørgen Pedersen tlf. 97720420 tager sig af Mors og Salling, mens Jan Kristensen tlf. 97962456 har Thy-området og undertegnede, 86643646, tager sig af amtets sydlige del. Det er vigtigt, at du tager kontakt straks du har konstateret en ulovlighed, så der kan tages affære.

*Martin Kviesgaard
Fredningsudvalget (Viborg Amt – syd)*

TURE

Rødning Sø**Søndag d. 1/5. kl. kl. 9.00**

Mødested: Ved det gamle rensningsanlæg (sydsiden af søen)
 Turleder: Ole Lilleør, (8662 8032)
 Rødning Sø nord for Viborg blev genetableret i efteråret 2004. Nyetablerede søer tiltrækker ofte et spændende og varieret fugleliv. På dette tidspunkt af foråret er der grundlag for mange ande- og vadefuglearter. Vi tager et kig på søen.

Agerø**Søndag d. 1/5. kl. 07.30-11.30**

Mødested: P-pladsen v/ Agerøvej 32.
 Turleder: Eyvind Lyngsie Jakobsen. (8667 1646)
 Eventuelt besøg på Agerøs østside og derefter til Fugleværnsfondens reservat på vestsiden. Omkring måneds-skiftet ses i almindelighed flest fugle. De lysbuede knortegæs og hjejlerne er ofte dominerende. Klyderne og andre vadefugle er i gang med at etablere sig og havternen er kommet.

Hald sø**Søndag d. 8/5 kl. 11.00-16.00****Skovens Dag**

Mødested og parkering: ved naturskolen nær Hald Hovedgaard. Lokal-Dof-Viborg medvirker i et endnu ikke fastlagt omfang.

Viskum Sø**Onsdag d. 11/5. kl. 19-20.30**

Mødested: P-pladsen ved Viskum Kirke.
 Turleder: Martin Kviesgaard (86643646).

Viskum Sø har siden etableringen vist sig at virke som en magnet på mange fugle, og i maj er antallet af både arter og individer højt. Vi håber, der er mange vadefugle, ænder og måske rovfugle. En god tur for begyndere. Husk aftenkaffen på denne minitur, der forventes afsluttet ca. 20.30.

Knudstrup**Lørdag d. 21/5. kl. 7.00**

Mødested: Knudstrup kro.
 Turleder: Annie Pedersen (8688 0248)
 Tur med focus på hedelærke og vendedhase. En travetur i omegnen, hvor de kan ses og høres. En tur i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening.

Fuglenes dag**Søndag d. 29. maj, kl. 05.00**

– læs omtalen andetsteds i bladet.

Vejlerne**Lørdag d. 5/6. kl. 5.00**

Mødested: Kærup Holme skjulet.
 Turleder: Ole Kristjansen (8667 3181 eller 2124 4191)
 Vi besøger de forskellige skjul i Vejlerne. Vejlerne vil på dette tidspunkt være et eldorado af fugle, og jeg vil garantere at der bliver set Rørdrum, Sortterne og Skægmejse, og der er desuden god chance for Skestork og Silkehejre. Kærup Holme (Kogleaks) ligger 2 km ØNØ for Tømmerby Kirke.

Jeg ved, hvad du taler om.

vestjysk BANK

La' os ta' os af din økonomi
 - så kan du bedre koncentrere dig om det du har lyst til
 - ornitologi måske.

- vestjyske værdier
 St. Sct. Peder Stræde 4 • Viborg • 87 27 38 00
www.vestjyskbank.dk

Martin Kviesgaard
 mbk@vestjyskbank.dk

Flytninger/adresseændringer

Det er vigtigt, at du meddeler HJEJLENS redaktion om ændringer i dine adresseforhold, hvis du flytter. Benyt postvæsenets portofrie flyttepostkort og skriv til:

HJEJLEN v/ELJ

Østervænget 27

8800 Viborg

eller ring 8667 1646

eller send en e-mail til: eyvijak@worldonline.dk

Stof til HJEJLEN

- Tekster sendes redaktøren eller layouteren (adresser i kolofonen på side 2).
- Tekster modtages helst i elektronisk format. Tekstdokumenter bedes ikke formateret i tekstbehandlingsprogram (f.eks. Word), men sendes i ren tekstformat .txt.
- Illustrationer og billeder sendes til layouteren, og disse modtages i både analog (papir, negativer og positiver) samt elektronisk/digitalt format.

Deadline

Bladet udsendes 3-4 gange om året. Deadline for næste nummer er **d. 15. maj 2005**.

ISSN 0903-9694
Returneres ved varig adresseændring

Afsender: Hjejlen v/ELJ
Østervænget 27
8800 Viborg

WWW.
NATURBUTIKKEN
· overskuddet går til fuglesagen .DK

FUGLEKASSETID

Det er i denne tid fuglekasserne skal klargøres og sættes op. Mange af havens fugle er afhængige af fuglekasser, ligesom nogle arter, der ellers ikke ville være i haven, kan lokkes til ved hjælp af særlige fuglekasser - fx natugle, som gerne går i kasse. Naturbutikken har et stort og fyldestående sortiment af fuglekasser, se i kataloget, kig på nettet eller ring for nærmere vejledning.

Køber du dine fuglekasser i Naturbutikken gør du fuglene en dobbelt tjeneste, da naturbutikkens overskud går til fuglesagen. Desuden får også kyndig vejledning af vores erfarne medarbejdere.

På gensyn i Naturbutikken!

NATURBUTIKKEN • VESTERBROGADE 138A • 1620 KØBENHAVN V • TLF: 33 31 85 63